

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL ONLINE CONFERENCE

TEACHING FOREIGN LANGUAGES

TSUL ICON FLT

TASHKENT 2021

THE MINISTRY OF JUSTICE OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

TASHKENT STATE UNIVERSITY OF LAW

An international scientific and practical online conference on the topic
**TSUL INTERNATIONAL CONFERENCE ON
TEACHING FOREIGN LANGUAGES
(TSUL ICON - FLT)**

Foreign languages department

Tashkent – 2021

BUGUNGI KUNDAGI TIL, TIL DOIMIY HARAKATDA*Avazova Zebuniso Salayevna**Magistrant, O'zDJTU***DOI <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.4955485>**

Annotatsiya: Ushbu maqola bugungi kunda til va uning ijtimoiy mavqeyi, tilning boyishi – til doim harakatda ekanligi haqida soʻz yuritadi. Jumladan, tilning jamiyatdagi oʻrni, tilning boyib borishi, boshqa tillardan oʻzlashgan soʻzlar va ulardan nutq jarayonida foydalanish maqolada keng yoritib berilgan. Bundan tashqari shevaga xos soʻzlar, bugungi kunda ishlatilmay qolgan soʻzlar va tilni qanday kelajak avlodga saqlab qolish maqolaning asosiy gʻoyasi sifatida yoritilgan.

Kalit soʻzlar: inson resurslari, ijtimoiy hodisa, oʻzlashgan soʻzlar, neologizmlar, sheva xos soʻzlar, til muhandisligi

Til - odamlarning tabiiy muloqot vositasi va oʻzaro fikrimizni ifoda etishning eng samarali usulidir. Biz tildan turli xil maqsadlarda foydalanamiz: murakkab gʻoyalar va tushunchalarni tushuntirishda, inson resurslarini boshqarishda, muzokara qilishda, ishontirishda, ehtiyojlarimizni ifodalashda, his-tuygʻularimizni ifoda etishda, hikoyalar aytib berishda, madaniyatimizni kelajak avlodlar uchun yozib qoldirishda, sheʼriyat va nasrda nafis goʻzallik yaratishda. Koʻpchiligimiz uchun til hayotimizning barcha jabhalarida asos boʻlib xizmat qiladi. Hozirgi kunda tildan foydalanish cheklangandir. Asosan, til faqat odamlar oʻrtasidagi toʻgʻridan-toʻgʻri munosabatlarda qoʻllanilib, hayotimizda har kuni foydalaniladigan tizimlar, xizmatlar va jihozlar bilan oʻzaro munosabatlarimizda til kam qoʻllanilmoqda. Hatto insonlar oʻrtasida bir birini tushunish bir tilni biluvchilar oʻrtasida odatda cheklanib qolgan. Shu nuqtai nazardan, tilni baʼzan muloqotga yordam sifatida emas, balki toʻsiq sifatida koʻrish mumkin. Oʻzgarishlar yuz bermoqda, va bu oʻzgarishlar bizning tildan foydalanishimizni tubdan oʻzgartiradi va muloqotning barcha jihatlarida tilning qadr-qimmatini sezilarli darajada oshiradi. Ushbu oʻzgarish til muhandisligi rivojlanishining

natijasidir. Til muhandisligi tilni yanada samarali vosita qilish uchun uni kengaytirish va takomillashtirish usullarini taqdim etadi. Bu yoʻnalish tadqiqotlar natijasida toʻplangan til va uning ishlash uslubi haqidagi juda katta bilimlarga asoslanadi. Bunda vaqt oʻtishi bilan ishlab chiqilgan elektron lugʻatlar va grammatikalar, terminologik zaxiralari va korporatsiyalar kabi til resurslaridan foydalaniladi. Biz tadqiqot orqali til haqida bilishimiz kerak boʻlgan narsalarni tushunib yetamiz va uni tushunish va boshqarish uchun zarur boʻlgan texnikani ishlab chiqamiz. Resurslar kompyuterlarning kuchidan foydalangan holda tilni aniqlash, tasdiqlash, tushunish va boshqarish uchun zarur boʻlgan bilimlar bazasini aks ettiradi. Ushbu til haqidagi bilimlarni qoʻllash orqali biz siyosiy, ijtimoiy va iqtisodiy spektrdagi muammolarni hal qilishda yordam beradigan yangi dasturlarni ishlab chiqa olamiz. Rivojlanayotgan til haqidagi bilimlarimizdan foydalanib, koʻp narsalarni qilish uslubimizni oʻzgartirish, ularni oson va samarali qilish uchun yangi imkoniyatlar mavjud boʻlib bormoqda. Matn yozishni qabul qilishdan tashqari, turli xil tillarda yozma tabiiy til va nutqni taniy olganda, biz hammamiz keng koʻlamli axborot-kommunikatsiya xizmatlarining afzalliklaridan, shuningdek, qulayliklardan foydalanish va biznes operatsiyalarini masofadan turib, telefon orqali yoki boshqa telematik xizmatlar orqali amalga oshirish imkoniyatlariga ega boʻlamiz. Agar mashina inson tilini tushunsa, turli xil tillarda tarjima qilsa va nutqni chiqarsa hamda chop etsa, biz hayotimizning koʻp sohalarida yordam beradigan juda kuchli vositaga ega boʻlamiz. Mashina bir-birimizni yaxshiroq tushunishimizga tezda yordam bersa, bu biznesda ham, hukumatda ham samarali hamkorlik qilishimizga kattab imkon yaratadi. Til muhandisligining muvaffaqiyati bu barcha imkoniyatlarning yutugʻi boʻladi. Bu narsalarning baʼzilari allaqachon amalga oshirilishi mumkin, ammo ularni yanada rivojlantirish kerak. Oldingasiljish jadallashmoqda va kelgusi bir necha yil ichida koʻplab yutuqlarni koʻrishimiz mumkin boʻladi. Til - samarali muloqot vositasi hisoblanadi. Shuningdek, til maʼlumotni yozib olish va oʻzlashtirish vositasi; amalda biz kerakli maʼlumotlarning aksariyatini namoyish etishning eng qulay usulidir. Til bizning

biznes faoliyatimiz uchun ham, ma'muriyatimiz uchun ham muhimdir. Til hayotimizning ko'plab ijtimoiy, madaniy va siyosiy jihatlarida katta rol o'ynaydi. Til madaniyatimizning ajralmas qismidir. Til har birimizga o'zimizni anglashga yordam beradi. Bizning har birimiz uchun o'z tilimiz milliy va madaniy o'ziga xosligimiz uchun asos bo'lib, urf-odatlarimiz bilan bog'lanishni, shuningdek, ta'lim va ko'ngil ochishning asosi bo'lib xizmat qiladi. Evropada turli xil tillar va madaniyatlarning mavjudligi bizga bir- birimizning madaniyatimiz va turmush tarzimiz haqida ko'p narsalarni o'rganish imkoniyatiga ega ekanligimizni anglatadi. Bunday holat yaxlit Evropa jamiyatining asoslaridan biri bo'lib qolmoqda. Agar ko'p tilli jamiyatning afzalliklari Evropa turmush tarzining o'ziga xos xususiyati bo'lib qoladigan bo'lsa, unda biz aloqa va tushunish uchun to'siqlarni engib o'tish usullarini o'rganishimiz kerak bo'ladi. Ba'zan biznes, ma'muriyat va siyosatdagi xalqaro faoliyat uchun faqat bitta yoki ikkita tildan foydalanish mumkin, deyishadi. Ma'lum darajada bu to'g'ri. Biroq, bu to'liq qamrovli bo'lmaydi. Bir nechta tillarning ustunligi kuchlarning nomaqbul nomutanosibliigi va resurslardan yomon foydalanilishiligini keltirib chiqargan bo'lardi. Eng muhimi, bu har qanday faoliyatda samarali ishtirok eta oladigan odamlarning sonini sezilarli darajada kamaytiradi va bu qimmatli hissalarini kamaytirishi va norozilikka olib kelishi mumkin. Vaqt o'tishi bilan, bunday yondashuv keng qo'llanilmaydigan tillarni chetga surib qo'yadi, ularning qo'llanilish doirasini qisqartiradi va madaniyatimizning boyligi va xilma-xilligini kamayishiga olib keladi. Bu holat nafaqat bizning milliy, mintaqaviy va madaniy o'ziga xosliklarni his qilishimizga, balki ozligimizga toqat qilmasdan, balki ularning qadr-qimmatini anglab, qo'llab-quvvatlab, haqiqiy Evropa jamiyatiga mansubligimizga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Tildan foydalanishga nisbatan bunday cheklovli yondashuv ko'plab odamlarning ona tillarida kompyuter tizimlariga kirishini taqiqlash orqali juda muhim yangi xizmatlar va imkoniyatlarning mavjudligini cheklab qo'ymoqda. Ko'p tilli dunyoda Evropaning tabiiy ravishda ko'p tilli hamjamiyat sifatida tutgan mavqei bizning tijorat

manfaatlarimiz uchun ishlatilishi mumkin. O‘zimizning ichki bozorimizni yagona bozor sifatida rivojlantirish uchun yaqindan hamkorlik qilsak, biz ko‘p tilli bozorning muammolariga yechimlarni ishlab chiqa olamiz. Tilga bo‘lgan ehtiyojlarimizni, ayniqsa biznes, ma‘muriyat va ta‘lim sohalarida muvaffaqiyatli qo‘llab-quvvatlashda til muhandisligi bizni jahon bozorida raqobatlashishga yordam beradi. Bir tomondan, bizning biznesimiz ko‘p tilli bozor ehtiyojlariga xizmat ko‘rsatish uchun texnologiyadan foydalanish tajribasi orqali raqobatbardoshlikka ega bo‘ladi. Boshqa tomondan, bizda dunyoga sotiladigan til mahsulotlari ham mavjud bo‘ladi. Axborot jamiyatining muhim xususiyatlaridan biri umrbod o‘qitish uslubi bo‘lishi kutilmoqda. Bundan tashqari, kelajakdagi menejerlar bir nechta tillarni bilishlari kerakligi tan olinmoqda. Til muhandisligi nafaqat tilni o‘rganish uchun, balki talaba ehtiyojlariga yanada mos keladigan samarali tizimlarni ishlab chiqish uchun shaxsiy o‘qitish tizimlarini rivojlantirishga muhim hissa qo‘shadi. Tilga asoslangan mahsulotlar biznes va ma‘muriyat hamda jismoniy shaxslarning ish faoliyatini yaxshilaydi. Til texnologiyasidan foydalangan holda ishlab chiqarilgan mahsulotlar bizning tizimimizdagi inqilobni o‘zgartiradi va umuman biznes, hukumat va jamoat uchun mavjud bo‘lgan xizmat turlarini kengaytiradi. Nutqni tanib olish, tushunish va kompyuter orqali hosil qilish insonning kompyuter bilan o‘zaro ta‘sirini yanada samaraliroq qiladi. Tabiiy tilni mashinalar yordamida tushunish bizning ma‘lumotlarga bo‘lgan ehtiyojimizni yanada aniqroq va sezgirlik bilan etkazib beradi, bu esa juda ko‘p ma‘lumotlarga ega bo‘lish muammosini engishga yordam beradi. Kompyuter yordamida tarjima qilish xizmatlari va chet el tilidagi hujjatlarni yaratish nafaqat Evropa doirasidagi aloqalarimizni yaxshilaydi, balki tashqi bozorlarga keng kirish imkoniyatini beradi. Til muhandisligi - bu inson tilini har qanday shaklda taniy oladigan, tushunadigan, talqin qiladigan va yaratadigan kompyuter tizimlarini ishlab chiqishda til haqidagi bilimlarni qo‘llash hisoblanadi. Amalda til muhandisligi texnikalar va til resurslari to‘plamini o‘z ichiga oladi. Birinchisi kompyuter dasturida, ikkinchisi esa kompyuter dasturiy ta‘minotidan foydalanish mumkin bo‘lgan bilimlar omboridir.

Tilni tabiiy tushunish. Tilni tushunish ko‘plab dasturlar uchun juda muhimdir. Biroq, mukammal tushunish har doim ham talab qilinmaydi. Darhaqiqat, qisman tushunchaga ega bo‘lish ko‘pincha bu jarayonning juda foydali dastlabki bosqichi hisoblanadi, chunki bu tushuncha chuqurligini keyingi darajalarga ko‘tarish uchun oqilona tanlab olishga imkon beradi. Matnlarni sayoz yoki qisman tahlil qilish, cheklanmagan matnlarning samarali dastlabki tasnifini samarali olish uchun ishlatiladi. Ushbu dastlabki tahlildan, masalan, cheklangan maydon doirasidagi matn tarkibini belgilaydigan chuqurroq semantik tahlil qilish uchun matnning "qiziqarli" qismlariga e‘tibor qaratish uchun foydalanish mumkin. Bundan tashqari, u statistik va lingvistik bilimlar bilan birgalikda noma‘lum so‘zlarning lingvistik xususiyatlarini avtomatikravishda aniqlash uchun ishlatilishi mumkin, keyinchalik tizim bilimlariga qo‘shilishi mumkin. Semantik modellar, tushunchalar va ular o‘rtasidagi munosabatlar nuqtai nazaridan tilning ma‘nosini ifodalash uchun ishlatiladi. Semantik model, masalan, so‘rov bildirilgan haqiqiy terminologiya yoki tilga bog‘liq bo‘lmagan ma‘lumotni, so‘rovni asosiy ma‘noga solish uchun ishlatilishi mumkin. Bu ma‘lumotni indekslash uchun ishlatiladigan haqiqiy ibora yoki tuzilma bilan tanishishga hojat qolmasdan ma‘lumotlarga ko‘p tilli kirishni qo‘llab-quvvatlaydi. Semantik model bilan tahlil va avlodning kombinatsiyasi matnlarni tarjima qilishga imkon beradi. Rivojlanishning hozirgi bosqichida yetarli darajada til muhandisligi resurslaridan foydalanish uchun bunga erishish mumkin bo‘lgan dasturlar, lug‘at va tushunchalar bilan cheklangan bo‘lishi kerak. Hujjat tuzilishi uchun shablonlar, shuningdek, o‘zgaruvchan qismlarga ega keng tarqalgan iboralar yuqori sifatli matn yaratishda yordam berish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Demyankov V. Z. Cognitive linguistics as a kind of interpretive approach // Questions of linguistics, 1994. № 4. pp.17-33.
2. Z.D. Popova, I. A. Sternin "Cognitive Linguistics"// M.: 1999. pp. 137-139.

3. Kubryakova // Text. Structure and semantics. - M.: 2001. - pp. 72 - 81.
4. ABDUAZIZOVNA, U. D. (2020). THE USE OF LITERARY WORKS IN THE DEVELOPMENT OF STUDENTS'SPEECH COMPETENCE. INTERNATIONAL JOURNAL OF DISCOURSE ON INNOVATION, INTEGRATION AND EDUCATION, 1(5), 94-96.
5. Komisarov V.N. The theory of translation (linguistic aspects). M.: Higher school, 1990.
6. Miraziz, R., & Oybek, T. (2020). INGLIZ, FRANSUZ VA O'ZBEK SHE'RIYATINI TARJIMA QILISHDA QO'LLANILADIGAN TRANSFORMATSIYALAR. Oriental Art and Culture, (V).
7. Mustafakulovich, R. M., Shokirovich, T. O., & Ishnazarovna, M. N. (2020). SIMULTANEOUS INTERPRETING AS A SPECIAL INTERPRETER ACTIVITY. PROS AND CONS OF SIMULTANEOUS INTERPRETING. Oriental Art and Culture, (V).
8. Ruzibaeva, N. (2019). PECULIARITIES OF THE ANTITHESIS IN THE LITERARY TEXT. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol, 7(11).
9. Zoyirova, D. A. (2019). FEATURES OF TRANSLATION FROM ENGLISH TO RUSSIAN. Экономика и социум, (10), 71-73.
10. Тошматов, О. Ш. (2019). МОДУЛЬНОЕ ОБУЧЕНИЕ В ПРЕПОДАВАНИИ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ. Экономика и социум, (10), 342-345.
11. Тошматов, О., Миргиязова, М., & Ёкубов, У. (2020). ВАЖНОСТЬ ОБУЧЕНИЯ СПЕЦИАЛИЗИРОВАННОГО АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА ЧЕРЕЗ ЧТЕНИЕ ДЛЯ СТУДЕНТОВЮРИСТОВ. Oriental Art and Culture, (V).
12. Усарова, Д. А. (2018). Information technologies as a motivating factor in students"active learning. Молодой ученый, (24), 335-336.
13. Sardor, S., Oyshajon, A., & Rushana, T. THE DIFFICULTIES OF

READING AMONG YOUNG LEARNERS IN ONLINE EDUCATION.